

— 114 nemških starišev v Ljubljani je vložilo petecijo na dež. šolski svet, naj bi ta mestnemu zboru ukazal, da napravi nemško ljudsko šolo v Ljubljani, ker ima po zakonu do tega dolžnost. Po zakonu zahteva se 40 otrok, a imenovanih 114 starišev ima 203 za šolo sposobne otroke. Ne vemo, bo li čisto nemška ljudska šola ugajala učencem v Ljubljani, kjer vendar vsak stanovalec potrebuje obeh deželnih jezikov.

— Uradni Ljubljanski list prišel je 28. preteč. meseca na svetlo. Izhajal bode vsaki dan razen nedelj in praznikov ob 5. uri zvečer.

— Odborova seja »Slovenskega učiteljskega društva« bode v četrtek t. j. 6. t. m.

Raznoterosti.

— **Češko.** (Konec pomanjkanju učiteljev.) Naučno ministerstvo je češki deželni šolski svet vprašalo za svet, ali morda že ni dovolj učiteljev, in bi bilo mogoče jedno nemško in jedno češko učiteljišče zatvoriti? Odgovor šolskega sveta je še neznan.

Sploh pa je naučno ministerstvo zastavilo vsem deželnim šolskim svetom vprašanje: bi li ne bilo umestno, zatvoriti slabo obiskovanih gimnazij in realk? — To je za profesorske kandidate jako slabo upanje.

— **Moravsko.** Šolski svetnik Pravzek, ki je bil nazadnje deželni šolski nadzornik na Moravskem, poznan tudi kot pisatelj mnogih šolskih knjig, je od novega leta sem umirovljen ter si je izvolil Dunaj za svoje stalno bivališče. Moravski Čehi ga težko pogrešajo, ker jim je bil pravičen. Naslednika mu še niso imenovali.

— **Dunaj.** (Številke glasno govoré.) V treh letih (1880—82.) je dunajsko mestno starejšinstvo izdalo za šolske zgradbe 1,093.930 gld. Vкупnih šolskih stroškov pa je v teh treh letih imelo 7,943.166 gld. Sploh so se pa v tej kratkej dobi troški povišali za 541.981 gld. Leta 1869. so bili troški za enega učenca 13 gld. 83 kr., a 1882. leta 35 gld. 8 kr. Jednemu učitelju je poučevati samo 56 učencev.

— **Redko starost** 94 let je doživel štajerski učitelj Ferd. Prates, kateri je služil vsega vkup 51 let, poprej v Gradci, nazadnje pa pri sv. Ani, kjer je 5. januarja zatisnil svoje trudne oči.

— **Nova papirna tvarina.** Ker se dandanes silne množine papirja porabijo, zato kemiki neprestano preiskujejo razne snovi v ta namen, da bi dobili cenó tvarino za papir. In nekemu švedskemu kemiku se je res posrečilo, najti tako tvarino v belem mahu, kojega se po Švedskem in Norveškem nahaja v neizmernih množinah. Zanimivo je pa posebno to, da je ta kemik papirno tvarino našel v onih čevljevih debelih strohnelih plasteh belega mahú, ki velike kosove sveta po omenjenih deželah pokriva. V jednom kraju, kjer leži posebno veliko tega mahú, so že zgradili papirno tovarno, katera bode imela več desetletij dovolj te tvarine. Ker se pa po severni Ameriki nahaja še več takega mahú, zato je švedski konzul vlado zjedinjenih držav na to opozoril, in tako bodo tudi poduzetni Amerikanci dobivali cenó papirno tvarino iz snovi, katera je stoletja neporabljena ležala.

— **Obrtne šole** so še le od leta 1883. zopet na novo organizovane. Koliko je obrtni pouk v tem času napredoval, se najbolj vidi iz števil. V šolskem letu 1872—73 bilo je vsega vkupe 87 obrtnih šol z 11.600 učenci. V teku 10 let pa je število učilnic narastlo na 345, število učencev pa na 37.754. Ta napredek pa je v raznih kronovinah jako različen. Na 10.000 prebivalcev je obrtnih učencev: Na Spodnjem Avstrijskem 58.5, v Trstu 45.8, na Češkem 16.4, na Gornjem Avstrijskem 13.5, na Solno-gradskem 13.2, na Štajerskem 8.5, na Koroškem 13.8, na Kranjskem 9.2, na Goriškem in v Gradiški 2.8, na Tirolskem 9.1, na Predarliskem 12.5, na Moravskem 7.8, v Šleziji 19.2, v Galiciji, 2.4, v Bukovini 2.2, v Istri 1.6. — Po narodnosti je 51.8% Nemcev, 34% Čehov; deleži drugih narodnostij so tedaj le mali.

— **Dohodke** podučiteljev in podučiteljic na ljudskih šolah v Pragi je mestno starejšinstvo za bodočnost uredilo tako, da bodo k svoji stalni plači dobivali še 200 gld. na leto (120 gld. za stanovanje, 80 gld. službene doklade). Razum tega dohoda posebno marljivi podučitelji in podučiteljice še dve petletnici po 50 gld. — Toda vsi ti poboljški se smejo preklicati, ako dotičniki ne storé vestno svoje dolžnosti. — To jo res hudo strašilo!

— **Šolske olajšave na Gornjem Avstrijskem.** Kakor znano, je minister za uk in bogočastje v svojem prvem ukazu o zadevi olajšav šolskega obiskovanja izrečno poudarjal, da se nedelje pri tem

ne smejo v poštev jemati. Ali državni poslanci prej omenjene dežele so morali jako močno ministru na pete bit, ker v drugem ukazu z dné 14. februarja se nedelja pri olajšavah tudi navaja. In tako bodo vsled novega ukaza za to deželo sledeče olajšave veljavne: a) Na jednorazrednicah: ob nedeljah dveurni pouk in triurni pouk kacega poldneva vsacega tedna mej vsem šolskim letom. b) Na dvorazrednicah: ob nedeljah dveurni pouk in četerourni pouk kacega poldneva vse tedne šolskega leta. c) Na tri- in večrazrednicah: 2 1/2-urni pouk ob nedeljah ter štiriurni pouk kacega poldneva vse tedne šolskega leta. Ako pa razmere dotičnega kraja dopuščajo, se sme nekatere poletne mesece pouk ob delavnikih popolnem opustiti, če si le upajo zamujeni čas po zimi nadomestiti. — Vse te olajšave dobé pa postavno veljavo samo tedaj, ako prosijo za nje vse šolske občine celega okraja*). — In ravno zadnja določba bode izpeljavo olajšav gotovo jako zavirala, kajti: kolikor glav, toliko misli.

— **Laško ljudsko šolstvo** nikakor ni na takó visoki stopnji, kakor morda marsikdo misli, kajti najnovejša statistika pové, da izmej 28 milijonov prebivalcev, jih zná samo kacíh 15 milijonov čitati in pisati.

— **Ljudsko šolstvo** je povsod prvo, pri kojem začne ta ali ona država štediti. Te splošne napake so se poprijeli še celo napredni Francozje; kajti znani Pavel Bert je izdelal načrt, po katerem bi se bile učiteljske plače izdatno povišale, a ravno ko je imel načrt priti v zbornici na dnevni red, je vlada zahtevala njegovo odložitve, ker bi sicer državni budget ne ohranil ravnotežja. — Ker se je pa sploh vzprejetje načrta pričakovalo, se lahko misli, da je premnogi francoski učitelj pil na medvedovo kožo.

— **Srečna Amerika.** Mej tem ko finančnim ministrom skoro vseh držav naše postarane Evrope spanec jemlje vedno večji deficit, je njihov kolega Zjedinjenih držav takó srečen, da mu je lansko leto ostalo v državni blagajnici 100 milijonov dolarjev.**). In ravno zdaj se po vsej državi nabirajo podpisi za peticijo, v kojoj se izraža želja državljanov, naj se od tega preostanka 50 mil. obrne v prospeh ljudske prosvete. V peticiji se posebno poudarja, da je tudi 1829. l. od preostanka porabljenih bilo 28 mil. za šolstvo. Na dalje se notri pravi, da bodo ti milijoni donašali največje obresti, ker bodo njihovi izšolani otroci postali sposobnejši za razna podjetja. — Res je!

— **Čehi se radujejo**, ker je postal cesarjevi namestnik za Moravsko, grof Schönborn, ustanovni ud „Maticе Školske“, katera je nasprotni pol „Schulverein-a“. Slava mu!

— **Ljudstva v Rusiji.** Ni je dežele v Evropi***), tudi mnogojezične Avstrije ne, ki bi imela toliko vrst ljudstva, kakor evropska Rusija. Šteje se nad 30 različnih rodov, mej temi jih je samo v Kavkazu nad 20. Mej vsemi temi ljudstvi pa Slovani takó preobladajo, da jih je 4 petine vseh stanovalecev. Po 24 gubernijah jih je 3 četrtnine vseh stanovalecev, v 6 pa več, nego polovico. Sicer so v znatni manjšini razkropljeni po vsi državi. Rusko prebivalstvo razpade v tri pglavitne vkupine: 1. Veliko-Rusi, 34 1/2 milijonov, vkupno pglavitno jedro prebivalstva, okoli katerega se drugo zbira. 2. Malo-Rusi, 14 milijonov, pglavitno na jugu in na jugo-zahodu, kjer pod imenom „Rusinov“ segajo v Galicijo in na Ogersko. 3. Belo-Rusi, 3 1/2 milijonov, po gubernijah, ki se tičejo Poljske. Drugi slovanski rodovi, ki živé v Rusiji, so 4. Bolgari, okoli 100.000 jih je v gubernijah: Cherson, Besarabija in Tavrija naseljenih in 5. Poljaki, 4.700.000 na Poljskem, v Podoliji, Wolhiniji in po drugih zahodno-ruskih gubernijah.

Slovanom v bližnjem sorodstvu so Litvani (Litevci), ki zopet na dvoje razpadejo; njim prištevamo tudi stare Ruse, ki stanujejo v gubernijah Kovno, Suvalki in Vilna, Litevci stanujejo njim na sever v Kurland, Livland in Vitebsk. Tega ljudstva je okoli 2 1/2 milij. duš.

Izmej ljudstev arijskega (indogrmanskega) rodu imamo razen teh omeniti še Grkov okoli 77.000 v gubernijah Cherson, Jekaterinovslav, Črnigov in Tavrija; 600.000 Rumencev, pglavitnega ljudstva v Besarabiji; Nemcev raztresenih po vsi državi nad 1 milij.; 270.000 Švedov, skoraj vsi v Finlandiji; 34.000 Armencev, vzlasti v Jekaterinoslavji, Astrahanu in v Tavriji, in 100.000 Ciganov po raznih krajih raztresenih.

Semitov (Judov) je okoli 2.600.000; v nobeni guberniji ni brez njih; posebno gosto naseljeni so po zahodnih ruskih in poljskih gubernijah, kjer jih je po nekaterih okrajih po 50% vsega prebivalstva. V guberniji Mohilev jih je 16, v Varšavi 15, v Suvalki 17, v Radomu 15, v Grodnem 13 odstotkov stanovalecev.

*) Razume se, da te olajšave veljajo le za 7. in 8. šolsko leto.

**) 1 dolar = 2 naša gold.

***) Meje Evrope so tukaj naravne, namreč: Ural in Kaspiško jezero.

Različni, vendar oziroma (relativno) manj številni so mongolski razredi na evropskih tleh Rusije. Po številu in omiki se med njimi najbolj razlikujejo razni finski (čuhonski) rodovi. Karelievcev se šteje 300.000, Fino-Karelievcev 1.700.000, Estoncev (z Čudi in Livonci) 800.000. Ti so vsi na severo-zahodu okoli baltičskega morja. Njim na severju stanejo 7000 Laponcev v guberniji Arhangeljski in Oloneški. Severnih Čuhonov je: 5000 Samojedov v guberniji Arhangeljski, 2000 Vogulov v guberniji Permski; 85.000 Syrjanov po guberniji Arhangeljski in Velogdoski in 60.000 Permjakov v guberniji Permski, ki pa se čedalje bolj porušujejo. Omeniti gre še Čuhonov ob Volgi, katerih pa je čezdalje manj: 800.000 Mordvincev, 260.000 Čeremisov in 240.000 Votjakov.

Od tatarske skupine Mongolov stanujejo razni rodovi v evropski Rusiji. Po številu je največ pravih Tatarov, 1.200.000. Mnogobrojna ljudstva so po spodnjem podolji Volge od Nižnega-Novgoroda dalje, mnogo jih je v Tavriji (poluotok Krim) Pensi, Orenburgu, Vjatk, a posebno v Kasanu. (Nekdaj so bile tu mogočne države.) Njim se prišteva 760.000 Baškirov, vzlasti v Ufi in Orenburgu 136.000 Mešcerjekov (Čuhonov, ki so se potartarili); 570.000 Čuvašev in 160.000 Kirgisov, ki stanujejo na vzhodu in jugo-vzhodu. Pravih Mongolov je poslednjič še 100.000 Kalmikov, v Podonji (ob reki Don) in v Astrahanu.

Bolj šarastega, nagromadenega in razklanega ljudstva pa nikjer ni, kakor v Kavkazu, tukaj na ozkem kraju. Že v starodavnih časih je Kavkaz slovel zavoljo mnogovrstnega ljudstva na ozkem prostoru, in še dan danes se učenjakom ni posrečilo, pojasniti razvrstitev tega ljudstva. V starodavnih časih so se tukaj naselila iranska ljudstva: Tati, Kurdi, Armenci in Oseti, turška; Tatari, Kumiki, Nogajci, Turkmeni na severju in jugu Kavkazu. Ta ljudstva so znana po svojem rodu, ker se njih jeziki tičejo velikih jezičnih družin, ki so že preiskovane. Po gorah med njimi so vendar ljudstva, katerim se ne vé za rod, ker njih jezik se ne dá izpeljati na kaj že znanega. Ker jih drugače ne morejo razdeliti, imenujejo jih ob kratkem kavkaška ljudstva.

Ibrska ali kartveliška skupina obsega Georgijevce ali Grusine; tem prištevajo Gurijevce, Imeretince, Pšave, Tuše, Hevsure, Mingrelivce in Svane. Georgijevci so star kulturni narod, njih je z drugimi imenovanimi ljudstvi skupaj nad 1 milij. duš; pravih Grusinov je kakih 375.000 v guberniji Tiflis. Njim na zahod so kavkaška plemena na Črnem morju; splošno imé jim je Čerkesi; zasloveli so po svojih bojih za svobodo z Rusi. Razločujemo Adyge ali prave Čerkese; zdaj jih je še kakih 50.000 na ruskih tleh; večina jih je šla v Turčijo, ko je bil Kavkaz zmagani; Kabardince v Kavkazu na sever okoli 55.000 in 70.000 Abhasov na Črnem morju. Še bolj divja od teh so vzhodna Kavkaška ljudstva, Mohamedanje, ki so sloveči po svojih bojih za svobodo pod Šamilom; vojska je bila končana še le leta 1858., in po svojih težko pristopnih gorah so kljubovali velikim ruskim armadam. Razpadajo na Čečence (140.000) in Lesghievce (460.000). Ti poslednji se pa delé zopet v manjši razrede kakor: Avare, Kürine, Tabasarane.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Štajerskem. a) Podučiteljska služba v Konjicah, III. plač. razreda; b) učiteljska služba pri sv. Emi (v Šmarijskem šolskem okraju) na enorazrednici, IV. plač. razreda s stanovanjem in c) podučiteljska služba pri sv. Duhu (v Konjiškem šolskem okraju) na trirazrednici, IV. plač. razreda. Prošnje oddajajo se do 10. marca 1884. l.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Za trdno sta postavljena: g. Jan. Wittreich, II. učitelj v Srednji-vasi, in g. Jan. Raktelj, IV. učitelj v Ribnici (oba v Kočevskem okraju). — Umrl je g. Anton Junec, učitelj v Planini pri Vipavi. R. I. P.!

Razpis nadučiteljske službe.

V dvorazredni ljudski šoli v Košani je izpraznjena nadučiteljska služba s 500 gold. letne plače. Prosilci, ki znajo orglati, imajo pri sicer enakih razmerah prednost. Prošnje oddajajo se najdalje do 30. marca 1884. l. pri podpisani šolski oblasti.

C. k. okrajni šolski svet v Postojni
v dan 15. februarja 1884. l.